

1] אורות התשובה פרק ג . תשובה פרטית מפורשת ותשובה סתמית כללית

יש תשובה מכוונת נגד חטא מיוחד או חטאים רבים. והאדם שם חטאו נוכח פניו, ומתחרט עליו ומצטער על אשר נוקש בפח החטא, ונפשו מטפסת ועולה. עד שהוא משתחרר מהעבודות החטאיות, ומרגיש בקרבו את החרות הקדושה, הנעימה מאד לנפשו הנהלאה, והוא הולך ומתרפא. וזהרי אורה של שמש החסד, חסד עליון, שולחים אליו את קויהם, והוא הולך ומתאשר, הולך ומתמלא עונג ודשן פנימי, יחד עם לב נשבר ונפש שחה מדוכאה, שהוא מרגיש בקרבו, שגם רגש זה עצמו, הנאה לו לפי מצבו, מוסיף לו עונג רוחני פנימי ושלמות אמתית. הולך הוא ומרגיש שהוא מתקרב למקור החיים, לאל חי אשר זה לא כבר היה כ"כ רחוק ממנו. נפשו הכמהה זוכרת כששון לב את עניה ומרודה הפנימיים, והיא מתמלאת רגשי תודה, בהלל וזמר היא נושאת קול: "ברכי נפשי את ד', ואל תשכחי כל גמוליו, הסולח לכל עונכי הרופא לכל תחלואיכי, הגואל משחת חייכי, המעטרכי חסד ורחמים, המשביע בטוב עדיך תתחדש כנשר נעורכי, עושה צדקות ד' ומשפטים לכל עשוקים". הוי! כמה עשוקה היתה הנפש, בעוד משא החטא, קדרותו, גסותו וסבלו האיום, מונח עליה! כמה היתה ירודה וסחופה, גם אם עושר וכבוד חיצוני נפל לה לחבל! מה יועיל כל הון, אם התוך הפנימי, תוך החיים, הוא מדולדל ויבש? ומה מאושרה היא כעת בהרגישה בקרבה כי כבר נרצה עונה, כי קרבת אלהים חיה ומאירה בקרבה, כי הוקל משאה הפנימי, כי היא כבר שלמה נשיה, ואינה עוד מעושקה בעושק וטרופ פנימי, מלאה היא מנוחה ושלוה כשרה: "שובי נפשי למנוחכי כי ד' גמל עליכי".

וישנה עוד הרגשת תשובה, סתמית כללית. אין חטא או חטאים של עבר עולים על לבו, אבל ככלל הוא מרגיש בקרבו שהוא מדוכא מאד, שהוא מלא עון, שאין אור ד', מאיר עליו, אין רוח נדיבה בקרבו, לבו אטום, מדותיו ותכונות נפשו אינן הולכות בדרך הישרה והרצויה, הראויה למלאת חיים הגונים לנפש טהורה. השכלתו היא גסה, רגשותיו מעורבבים בקדרות וצמאון שמעורר לו געול רוחני, מתביש הוא מעצמו, יודע הוא כי אין אלוה בקרבו, וזאת היא לו הצרה היותר גדולה, החטא היותר איום, מתמרמר הוא על עצמו, אינו מוצא מנוס מפח מוקשים שלו, שאין לו תוכן מיוחד, רק הוא כולו כמו נתון בסד. מתוך מרירות נפשית זו באה התשובה כרטיה של רופא אמן. הרגשת התשובה ועומק ידיעתה, סמיכותה הגדולה בעומק הנפש, בסתר הטבע, ובכל חדרי התורה, האמונה והמסורת, בכל כחה היא באה וזורמת בתוך נפשו. בטחון עוז ברפואה. בתחיה הכוללת, שהתשובה מושיטה לכל הדבקים בה, מעביר עליו רוח חן ותחנונים, כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנכי אנחמכם". מרגיש הוא, ובכל יום ויום שעובר עליו, בהסכמת תשובה עילאה וכללית זו. הרגשתו נעשית יותר בטוחה, יותר מחוורת, יותר מוארה באור השכל, ויותר מתבארת ע"פ יסודי תורה. והנה הוא הולך ונוהר, פני הזעם חלפו, אור רצון בא וזורח, הוא מתמלא עוז, עיניו מתמלאות אש קדש. לבבו כולו נטבל בנחלי עדנים, קדושה וטהרה חופפות עליו. אהבה אין קץ מלא כל רוחו, נפשו צמאה לד', וכמו חלב ודשן תשבע מצמאונה זה גופא, רוח הקדש מקשקשת לפניו כזוג והוא מבושר שנמחו כל פשעיו, הידועים ושאינם ידועים, שהוא נברא מחדש בריה חדשה, שכל העולם כולו וכל העולמים התחדשו עמו, והכל אומר שירה, חדות ד' מלא כל. "גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם, ואפילו יחיד שעשה תשובה מוחלין לו ולעולם כולו".

2] שמואל א פרק א פסוק י' והיא מרת נפש ותתפלל על-יקוק ובכה תבכה:

שמואל א פרק א פסוק יב' והיה כי הרבתה להתפלל לפני יקוק ועלי שמר את-פיה:

שמואל א פרק א פסוק כו' ותאמר ב' אדני' תי נפשי אדני' אני האשה הנצבת עמכה בזה להתפלל אל-יקוק:

3] תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לא עמוד ב' ותדר נדר ותאמר ה' צבאות, אמר רבי אלעזר: מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, לא היה אדם שקראו להקדוש ברוך הוא צבאות עד שבאתה חנה וקראתו צבאות; אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, מכל צבאי צבאות שבראת בעולמך קשה בעיניך שתתן לי בן אחד?

4] ספר מסילת ישרים פרק יט' הנה עיקר היראה היא יראת הרוממות שצריך האדם לחשוב בעודו מתפלל או עושה מצוה, כי לפני מלך מלכי המלכים הוא מתפלל או עושה המעשה ההוא, והוא מה שהזהיר התנא (שבות פ"ב): וכשאתה מתפלל דע לפני מי אתה מתפלל... צריך שיתבונן על רוממותו יתברך, אשר הוא מרומם ונשגב על כל ברכה ותהלה, על כל מיני שלימות שתוכל מחשבתנו לדמות ולהבין. ועוד צריך שיתבונן על שפלות האדם ופחיתותו, לפי חומריותו וגסותו, כל שכן לפי החטאים שחטא מעודו, כי על כל אלה אי אפשר שלא יחרד לבו ולא ירעש בעודו מדבר דבריו לפניו יתברך, ומזכיר בשמו ומשתדל להרצות לו

5] רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב הלכה ב' והיאך היא הדרך לאהבתו... בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול א כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלהים לאל חי

6] בראשית רבה (וילנא) פרשת וישלח פרשה פ סימן ז' ר"ל אמר בג' לשונות של חבה חבב הקדוש ברוך הוא את ישראל, בדביקה, בחשיקה, ובחפיצה, בדביקה (דברים ד) ואתם הדבקים, בחשיקה (שם/דברים ז) לא מרובכם מכל העמים חשק ה', ובחפיצה (מלאכי ג) ואשרו אתכם כל הגוים וגו', ואנו למדים אותה מפרשה של רשע הזה,

7] הַשִּׁיבֵנו אֲבִינוּ לְתוֹרָתְךָ. וְקַרְבָּנוּ מִלְּפָנֶיךָ לְעִבּוֹדְתֶךָ וְהִחְזִירֵנוּ בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. הַרוּצָה בְּתַשׁוּבָה:

8] **רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה א-ב** אי זו היא תשובה גמורה, זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה... ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם

9] **רמב"ם הלכות תשובה פרק א הלכה א** כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה **אם עבר אדם על אחת מהן** בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו

10] **רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ו-ז** גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך... אמש היה זה שנאוי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד... ועושה מצות ומקבלין אותו בנחת ושמחה שנאמר כי כבר רצה האלהים את מעשיך,

11] **רמב"ם הלכות תשובה הקדמה הלכות תשובה**. מצות עשה אחת, והוא שישוב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה. וביאור מצוה זו ועיקרים הנגררים עמה בגללה בפרקים אלו.

12] **רמב"ם הלכות תשובה פרק י הלכה ב-ג** העובד מאהבה... ומעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה, והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקדוש ברוך הוא אוהבו לפי שלא עבד אלא מאהבה והיא המעלה שצונו בה הקדוש ברוך הוא על ידי משה שנאמר ואהבת את ה' אלהיך, ובזמן שיאהוב אדם את ה' אהבה הראויה מיד יעשה כל המצות מאהבה. וכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה, יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך, והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה.

13] **רמב"ם הלכות תשובה פרק י הלכה ו** דבר ידוע וברור שאין אהבת הקדוש ברוך הוא נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר בכל לבבך ובכל נפשך, אינו אוהב הקדוש ברוך הוא אלא בדעת שידעהו, ועל פי הדעה תהיה האהבה אם מעט מעט ואם הרבה הרבה, לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג כמו שבארנו בהלכות יסודי התורה.

14] **+/השגת הראב"ד/ דבר ידוע וברור וכו'.** א"א זה השגיון לא ידענו לאי זה דבר כיון, ואנו מפרשים אותו בשני ענינים לשון שיר כמו שגיון לדוד, וענין אחר בעבור אהבתה תשגה בעניניך שלא תשים אליהם לב

15] **ספר חרדים מצוות עשה פרק א (ו)** דרך החושק לשורר וכיון שאהבת יוצרנו נפלאה מאהבת נשים האוהב אותו בלב שלם ישיר לפני יתב' כאשר שרו משה ובני ישראל ומרים ודבורה ויהושע ובני קרח ודוד ושלמה ברוח הקודש כמה דאתמר משכיל שיר ידידות וכתוב שיר השירים אשר לשלמה למלך שהשלומו שלו וכתוב שירו לו זמרו לו וכתוב באהבתם תשגה תמיד פירש הראב"ד דהוא נמי ל' שיר כמו שגיון לדוד ובתוקף החשק בו ית' הראשונים גם האחרונים שרו לפני ר' יהודה הלוי ר' יהודה החסיד ור' אברהם נ' עזרא אחריהם זצ"ל, ענף מצוה:

16] **פירוש המשניות לרמב"ם סוף מסכת תענית** ובחרו יום חמשה עשר באב, לפי שבו נסתלקה המגיפה ממתי מדבר בשנת הארבעים, כי המות היתה הרבה בכל ט' באב, ובשנה האחרונה נסתלקה והמתינו עד חצי החודש **ואז בטחו בנפשם והאמינו בעצמם והרגישו בו רצון הבורא** ... ולפיכך עשו אותו משם והלאה יום משתה וששון:

17] **מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ סִי וְקָיִים. שֶׁהִחְזַרְתָּ בִּי נִשְׁמַתִּי בְּחֻמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ:**

18] **ספר מסילת ישרים פרק יח** והנה דבר זה אנחנו רואים אותו בעינינו שיולד בכל עת ובכל שעה בין כל אוהב ורוע, בין איש לאשתו, בין אב ובנו, כללו של דבר בין כל מי שהאהבה ביניהם עזה באמת. שלא יאמר לא נצטוית יותר, די לי במה שנצטוית בפירוש, אלא ממה שנצטוה ידון על דעת המצוה וישתדל לעשות לו מה שיוכל לדון שיהיה לו לנחת. והנה כמקרה הזה יקרה למי שאוהב את בוראו ג"כ אהבה נאמנות... וזהו הנקרא עושה נחת רוח ליוצרו.

19] **דרשה לראש השנה לרמב"ן** הזוכים לישב לפני הקדוש ברוך הוא בארצו שהם כמו רואי פני המלך... עם המלך בפלטין שלו.... ומהו הענין הזה ארץ ה', וכי אין כל העולם ארץ ה', הכל ברא והכל יצר והכל שלו, אלא יסוד הדבר הזה בפסוק שאמר בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם וגו' כי חלק ה' עמו וגו',... אבל ארץ ישראל אמצעות העולם ואמצעות הישוב היא נחלת ה' מיוחדת לשמו, לא נתן עליה מן המלאכים קצין שוטר ומושל בהנחילו אותה לעמו המיוחד שמו זרע אהביו, וזהו שנאמר והייתם לי סגולה מכל העמים וגו' וכתוב והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים

20] **ילקוט שמעוני תהלים רמז תתסב** אמר ר' יוסי בן חלפתא לר' שמואל בריה מבקש אתה לראות את השכינה בעולם הזה עסוק בתורה בארץ ישראל, שנאמר דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד: